

Pomoc potřebným

**Bóh praji: Ja budu zhubjene pytać
a zabłudžene wróćo přinjesć
a zranjene zawobalić a słabe posylnić.**

Hezekiel 34,16

Babyloniski kral Nebukadnecar běše Jerusalema nimale docyła zničił a wšitkich wyše stejacych do Mezopotamiskeje přesydlil. Templ běše zničen, tak zo žane prawe Bože služby po židovskim ritusu wjac móžne njeběchu. Tehdy powoła Bóh profeta Hezekiela, zo by Božemu ludej nadžiju na lepší přichod dał. Profet rěčeše wo Bohu jako dobrým pastyrju, kotryž budže zhubjenych pytać, zabłudženych wróćo wjesć, zranjenych zawobalić a słabych posylnić. Z tajki mi słowami je hluboko zranjenemu ludej zmužitosć činił, zo by katastrofu, kotraž bě so w léće 587 do Chrystusa stała, znjesť a přetrať. Po 70 lětach smědžachu so přeni Židža do Jerusalema wróćić, štož wobdžěleni spóznachu jako spjelnenje Hezekielowych wěšćenjow.

Jezus je wiziju Hezekiela znał a ju na se bje počahował. „Ja sym dobry pastyr.“ Wón pyta zhubjenych a posylki słabych. Konkretizował je to z přirunanjom wo zhubjenej wowcy: Dobry pastyr wostaji 99 wowcow wróćo, zo by jednu wowcu, kotraž je so něhdže zabłudžiła, pytał a na svojich ramjenjach k stadłu wróćo njesť. Zhubjena wowca smě so nawróćić. To je tež namołwa na nas. My křesćenjo mamy zhubjenych pytać, zranjenych zawobalić a słabych posylnić.

Cyrkej je přeco zaso spytała, po tutym programje žiwa być – nic přeco konsekwentnje, nic přeco derje a nic přeco wuspěšnje, ale tola je so to druhdy poradziło. Wulki džěl našeho džensnišeho socialneho a mediciniskeho zastaranja ma swoje korjenje w skutkowanju křesćanstwa. Přez připad storčich njedawno zaso na skutkowanje Alberta Schweitzera. Wón běše karjeru jako farar abo teologa na uniwersiće spuščil, zo by jako lékař w Lambarene w centralnej Africe skutkował. Z tym bě

Němskej a wšemu swětej jasne znamjo křesćanskeje lubosće k słabym a zranjenym Afričanam dať. Ale tež wjacore Serbowki su so na podobny puć podali. Najznačiša mjez nimi je Frida Wjelic z Kubšic, kotraž džětaše wot 1928 hač do 1949 jako misionarka a chorobna sotra w Chinje. W měsće Yuxi załoži chorobnu staciju, z kotrejež nasta přenja chorownja za cyłu wokolinu. Džensa wobsteji w tutym měsće hoberska džěćaca klinika, kotraž ma za mołwitosć za strowotu něhdže 400 000 džěci.

Na zasadže, zo ma so potřebnym a chorým pomhać, džensa nimale nchtó njedwěluje. Je z tym program Hezekiela, kiž wšak ma swój zakład w Bohu samym, spjelneny? Myslu sej, zo nic. Ličba zranjenych, zhubjenych a zabłudženych ludži po wšem swěće, a tež w našim kraju, njeje

snadna. Što móže so činić? Sym přesvědčeny, zo by nawrót k Bohu a žiwjenje po jeho zasadach za mnohich ludži pomoc byla. Dže potajkim wo wodawanje, sebje-spóznace, dowěru do Božeho wjedženja a lubosć k blišemu, nic pak wo to, zo ma so ludžom jedyn moraliski system nanuzować. Dobry pastyr njenuzuje nikoho na swoju pastwu, wón respektuje rozsud každeho čłowjeka. Štóz sej njecha wot njeho pomhać dać, dyrbi hladać, hdže druhđe pomoc namaka.

Tehodla je tež instrumentarij cyrkwe k wustrowjenju swěta skerje skromny. Mamy Bože słowo wo Božej lubosći jako swój hłowny instrument pomocy. Tu a tam móže so přez wosady a cyrkwe znamjo za praktisku pomoc postajić. Wjele to wšo njeje. Ale hdyž je směr prawy, je hižo wjele dobyte.

Jan Malink

Cyrkej w Chwaćicach je pomjenowana po dobrým pastyrju.

Foto: Wikipedia

Wo hromadženju wšelakich pokładow

Lube džěci, wěsće, za mnje je nazyma přeco tež tajki prawy čas zběranja. Zběramy wězo žołdze a pisane lisćo, kotrež za paslenje trjebamy.

Wosebje rady pak zběramoj ze sotru kastanije. Mamy však pola susodźić hnydom wulki štom stejo, kiž nam kóžde lěto znowa wulku hromadu tajkich plodow wobradža. Nimo teho chodźimy druhdy tež do hribow, wosebje rady z wowku a prawowku. Wonej so mjenujcy cyle derje z hribami wuznajetej a zwjetša tež blečki wěstěj, na kotrychž so z hribami jenož tak mjerwi.

Přez cyle lěto pak tež druge wěcy hromadźimy. Ja na přikład zběram tajke rjane pisaki, kiž su kaž wšelake zwěrjata wuhotowane. Moja sotra zběra parlički a rjane kamjenje, kotrež wona při pućowanju abo na hrajkanišću namaka. Hólcy z mojeje rjadownje hromadža kartki ze sławnymi koparjemi, zaso druzy listowe znamki abo małe awtka. Tuž drje kóždy čłowjek na te jedne abo druge wašnje něšto zběra. A tute zběrki su nam potom kaž pokład. Tak sej to znajmjeńša druhdy předstaju.

Njedawno pak zasłyšach sadu z biblije, njewěm so wjace dopomnić hdže, kotraž je mje chětro zamyliła: „Njenahromadźće sebi pokłady na zemi, hdžež mole a zezawc je skaža.“ To je drje Jezus prajił. Cyle jasne mi pak njeje, što ma na hromadženju pokładow tak hubjene być.

Sprawdu prajene, běch na tutu sadu hižo skoro zabyła, jako pobychmy tola zaso raz z wowku w lěsu. Tam mi tuta myslčka zaso přez hłowu šusknje. Dokelž pak tónraz přewjele njenamakachmy, sym so prosće swojeje wowki prašała: „Čehodla nochce Jezus, zo sej pokłady nahromadźimy?“

Wowka dyrbyeše chwilklu přemyslować, potom pak rjekny: „Wěš ty, njemyslu sej, zo je Jezus tajke zběranje kaž hribypytanje měnił. Mi so zda, zo je so skerje hněwał na ludźi, kiž pjenjezy hromadža a ničo wote-dać nochcedža.“ Wona namaj wujasnjowaše, zo tež ničo złeho na tym njeje, sej pjenjezy nalutować. Ja to tola tež činju, zo bych sej móhla wot kapsnych pjenjez dalši tajki zwěrjatowy pisak kupić (tón z cebru mjenujcy hišće nimam). A jako dyrbyeše so naše awto njedawno sporjedzić, běštaj nank a mama tež cyle zbožownaj, zo mějštaj doś pjenjez za to. Ale Jezus je so měřił přećiwo přehnatemu hromadženju pjenjez a bohatstwow. Štóz ze swojimi pjenjezami ničo dobrego nječini, wšo jenož za sebjě měč chce a wšitku swoju starosć

na to wusměri, swój pokład pjenjez hišće rozmnožiť, tón na to zabudže, štož je woprawdže wažne.

„A što je to wažne?“, sym so wowki prašała. Wona wotmołwi: „Pokłady w njebjesach su wažne!“ Prašejo so sym na wowku pohladnyła. Tuž wona mi rozkladže: „Pokłady w njebjesach su za Jezusa wšitke dobre skutki, z kotrymiž po Božej woli žiwi smy. Hdyž sej mjez sobu pomhamy, na přikład, hdyž někoho lubujemy abo hdyž z přečelemy a ze swojbu wjesele mamy.“

„Potajkim móže mój pokład kastanijow tež něšto dobrego być!“, zawoła na to moja sotra. „Wšak móžemy z nimi sorny w lěsu přez zymu picować!“

A na tym drje něšto je ...

Waša Mina

Měrcin Balcař

Telko hribow dawno njejsmy namakali, ale znajmjeńša wjewjerčku smy wuhladali. Wumolujće nazymski wobraz!
Rys.: www.justcolor.net

Pokiwy

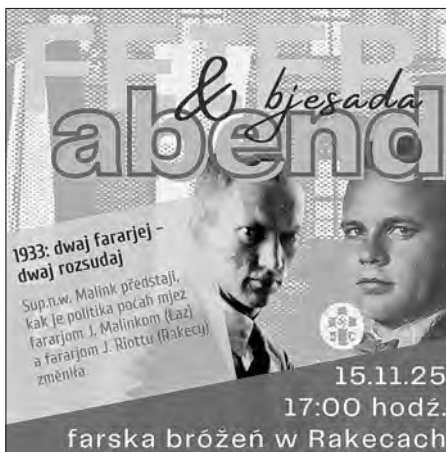
Taize-spěwanje w Budyšinje

Wšitcy zajimcy, kotřiž rady spēwaja, su wutrobne přeprošeni na ekumeniske Taize-spěwanje w Budyšinje. Wone wotměje so wutoru, 4. nowembra, w 19.30 hodž. w Lutherowym domje na Hošic hasy 28. Rady móžeće tež instrumenty sobu přinjesć.

„Swjatok“ w Rakecach

W rjedže „Swjatoka“ porěči sup. n. w. Jan Malink sobotu, 15. nowembra, wo tym, kak je politika w nacistiskim času poměr mjez fararjomaj Malinkom we Łazu a Riottu w Rakecach změniła. Přednošk pod te-

mu „1933: Dwaj fararjej – dwaj rozsudaj“ započnje so w 17 hodž. w Rakečanskej farskej bróžni.

Dźiwadło wo wupućowarjach

Po wuspěšnych předstajenjach w Radworju, Haslowje a Budyšinje móžeja sej zajimcy dźiwadłowu hru NSLDŽ wo serbskich wupućowarjach „Won do swěta“ hišće wobhladać 2. nowembra w 17 hodž. w Chrósćicach, 8. nowembra w 16 hodž. w Dźiwadle na hrodze w Budyšinje kaž tež 23. nowembra w 17 hodž. w Njebjelčicach a druhoho adwenta, 7. decembra, w 17 hodž. w Sulšecach pola Kulowa.

Adwentnička w Budyšinje

Na druhej njedźeli adwenta, 7. decembra, swjeća so serbske kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi popołdnu w 14.30 hodž. Po tym zhromadźi so wosada na farje k swačinje, bjesadze a spēwanju.

Wopomnjenska šćežka Pětra Młónka založena

Ze swjatočnosću w Hodźiju serbskeho ludoweho basnika počesćili

Ze swjatočnosću w Hodźiju přepoda so zjawnosći sobotu, 18. oktobra, wopomnjenska šćežka serbskeho ludoweho basnika Pětra Młónka (1805–1887). Šćežka je so lětsa wutworila na iniciativu nawody Hodžijskeje Bjesady Gerata Krawca z Delnjeho Wunjowa w nošerstwje Hodžijskeje wosady. Přewjedjenje projekta zmóžni so z finacielnym spěchowanjom LEADER-fondsa a Budyskeje wokresneje nalutowarnje. Wobsahowe a praktiske dźěło su w minjenych měsacach mnozy serbscy a němcy podpěraćeljo wukonjeli.

K wotewrjenju šćežki witaše hosći sobotu po připołdnu slónčne nazymske wjedro do Hodźija. Před cyrkwu zanošowachu dujerjo štučki serbskich spěwow a kěrlušow, při zachodže wudžělichu młode holcy w serbskej drasće Budyskeho kraja programowe łopjena. Na 120 wopytowarjow – Serbow a Němcow, ewangelskich, katolskich a njecyrkwiskich – zhromadži so w Božim domje k nutrnosći, kotraž so přewažnje w němskej rěči wotmě.

Po witanju přez sup. Krystofa Rummela a dr. Gerata Krawca modlachu so zhromadzeni 119. psalm a zanjesechu Młónkowy kěrluš „Žohnujće tych, kiž was klija“ wotměnjejo serbsce a němce. W swojim duchownym impulsu pokaza sup. Rummel na to, zo bě reformacija była spěwanske hibanje, kotremuž bě Pětr Młónek ze swojimi mnohimi spěwami a kěrlušemi w serbskej maćernej rěči na wulkotne wašnje wotpowědował. Jeho twórby měli sej my džensniši znowa wotkryć.

Gerat Krawc rozprawješe wo dźěle na wopomnjenskeje šćežce, kiž bě so lětsa 19. měrca ze zarjadowanjom k 220. narodninam Młónka zahajiło (hlej PB 4/2025). Z pomocu mnohich je so w běhu jenož sydom měsacow poradziło, přede-

Wotkryće hłownej tafle wopomnjenskeje šćežki Pětra Młónka před kěrchowskej murju w Hodźiju
Foće: Carmen Schumann

wzaće zwoprawdźić. Na wosom kilometrow dołhim puću, kiž wjedže z Hodźija přez Žičeń, Žičenk, Džiwoćicy, Mału Boršč a Praskow wróćo do Hodźija, móža so žiwjenske stacije basnika pěši abo z kolesom wotkryć. Na tamnišich městnach hodža so přez QR-code tež hudźbne přinoški wotposkać. Z pomocu flyera, na kotrymž je geografiska karta wotčišćana, so jednotliwe stacije lohce namakaja. Gerat Krawc sej přeje, zo by ze šćežki žohnowanje za trajnu dwurěčnosć Hodžijskeje wosady wušło. Za jeho wulku prócu w minjenych měsacach dżakowaše so jemu sup. Rummel z kwěćelom.

Postrow w mjenje Maćicy Serbskeje přednjese jeje bywši předsyda, sup. n. w. Jan Malink. We wutrobnych słowach wón wuzběhny, zo bě Młónek tak wobľubowany basnik, dokelž je rěč a dušu luda rozumil. Bytostnje k temu přinošował je Smoler

z wozjewjenjom jeho basnjow w Serbskich Nowinach a w knižnej zběrce. Drje na nastork wosadneho fararja Imiša spožči Maćica Serbska Młónkej 1876 – jako jeničce-mu z luda! – čestne člonstwo.

Nutrnosć so ze serbskimi spěwami wobrubí. Kěrluš Młónka přednjeseštej projektny chór, kotryž je so wosebiće za tutu składnosć z Hodžijskich a někotrych zwonkownych serbskich spěwarjow zestajił, a solistka Franziska Havel. Serbski młodžinski spěw zanjesechu tři holcy w narodnej drasće.

Zahajenju w cyrkwi přizamkny so wopomnjeće při rowje na kěrchowje. Hodžijska wosada a Maćica Serbska počesćišćej Młónka z kwětkami w serbskich barbach. Zhromadnje zanjesechu přitomni nazymski spěw „Ha widžu-li ptačata čahnyć“ a serbsku hymnu. Z dwurěčnym Wótčenašom so wopomnjeće zakónči.

Zarjadowanje pokročowaše na małym naměsće mjez cyrkwu a kantoratom, hdžež so před kěrchowskej murju hłowna tafľa wopomnjenskeje šćežki wotkry. W němskej a serbskej rěči stej na njej wuznam Młónka a zestawa jeho wopomnjenskeje šćežki wopisanej. Po tym so wobdźělnicy rozdžělichu. Někotři podachu so zhromadnje z busom na kołojězbu, na kotrejž jednotliwe stacije šćežki wopytachu. Druzy džěchu najprjedy na kantorat, dokal wosada wšěch na kofej a swačinu přeprasy, a so po tym na puć podachu.

Nadrobniše informacije wo wopomnjenskeje šćežce, wo žiwjenju a basnistwje Pětra Młónka a wo serbskich stawiznach Hodžijskeje wosady nadeńdže zajimc w 84stronskej brošurje „Der Pětr-Młónek-Gedenkweg“, kotraž je za šěsć eurow mjez druhim w Smolerjec kniharni w Budyšinje na předań.

Trudla Malinkowa

Počesćenje Pětra Młónka při jeho rowje na Hodžijskim kěrchowje, wotprawa sup. Krystof Rummel, iniciator dr. Gerat Krawc a sup. n. w. Jan Malink jako zastupjer Maćicy Serbskeje

Spominanje na zhubjenu wosadnu wjes

Serbsko-ewangeliske wobličo Miłoraza w swojim poslednim lětdžesatku

Dwójce wob lěto podach so zwjetša z kolesom k Žurecom do Miłoraza: zeleny štwórtk krótko do jutrow a pokutny dzeń, krótko do smjertneje njedžele. W jich dobrej stwě čakaše něhdže džesać wjesnych žonow na to, zo bychmy nutrnost z Božim wotkazanjom swječili. Lětdžesatki běchu to tak zwučeni. Hižo moji předchadnicy su sej pokutny dzeń a zeleny štwórtk k Žurecom do Miłoraza dojěli.

Nětko pak Žurec statok hižo njesteji a přewšo pobožna Elli Žurowa (* 1934) njeje po přesydlenu dołho w Slepom žiwa byla. Lětsa w měrcu je na prawdu Božu wotešla a bu na Slepjanskim kěrchowje, w tak mjenowanym Miłoraskim wotdžělu, pochowana. Jeje a tež wjele druhich dla chcu na ewangeliske wobličo Miłoraza spominać. Přetož lětsa su so poslednje statoki Miłoraza zwottorhali a pobožna serbska holanska wjes je so doskónčnje zhubila.

Prěni raz bu Miłoraz w lěće 1536 jako wobsydstwo swójby von Pannewitz mjenowany. Lěstotki slušeše wjes, kiž bě do społnje wot hole a tak mjenowanego zwěrjenca Mužakowskeho knjestwa wobdata, do Slepjanskeje wosady. Arnošt Muka wobkrući w swojej statistice z lěta 1886, zo stej wot 473 wobydlerjow Miłoraza je nož dwaj němskej. Hišće do Druheje swětoweje wójny chodžachu nimale wšitke žony a holcy „burske“, to rěka w Slepjanskej drasće. Daloko do 1980tych lět sy we wsy Serbowki w serbskej drasće wuhladať a hakle w lěće 2019 sym poslednju drastynošerku Hanu Šprejcowa (* 1919) z Miłoraza na tamnišim kěrchowje pochowała.

Dokelž bě Miłoraz dosć wotležana wjes, je so tam tež Slepjanska serbsčina dołho zdžeržala. Hač do džensnišeho wuslyšu

Wopominanje 50. rónicy přenjeho přeměštnjenja Miłoraskeho kěrchowa w nowembrje 2016 z fararku Malinkowej a Slepjanskimi dujerjemi

Foto: Martina Arlt

pola staršich ludźi, zo pochadžeja z Miłoraza, přetož tež w němčinje jim Serb na hubu bije. Při tym mějachu Miłoraženjo samo swójske wobroty, wšako njebě jim daloko do Wochoz, Čelnoho abo Rulec mlyna a Noweho Města, hdžež so hižo bóle hornjoserbsce rěčeše.

Čehodla pak běchu Miłoraženjo tak pobožni? Hižo w 20tych lětach zańdženého lěstotka je so na Maticec statoku mała bratrowska wosada w pietistiskim duchu załožiła (hlej Lubina Malinkowa w PB 3/2017). Tamnišich bratrow a sotrow mjenowachu „štundarjow“, wšako so husto k modlenju, bibliskim hodžinam a ewangelizaciji zetkawachu. Tójšto Miłoraskich žonow, kiž sym zeznała, běchu wone zeń-

dženja w swojich młodych lětach sobu dožiwi. Tak bě za nich samozrozumliwje, zo so tež na bibliskich hodžinach Slepjanskeje wosady wobdžěla. Lěta dołho sym tajke w zymskich měsacach raz wob mēšac w towarstwowym domje w Miłorazu poskićila. Běchmy stajnje wokoło 15 do 20 žonow a smy zdžěla tež serbsce spěwali a so modlili. Poslednja bibliska hodžina w starym Miłorazu wotmě so w zymje 2022/23. Wot zymy 2023/24 přewjedu so tute zeńdženja w towarstwowym domje noweho Miłoraza na kromje Slepoho.

Po doskónčnym rozsudže přesydljenja je Miłoraz wot lěta 2019 poněčim wotemrěl. Krok po kroku so wobydlerjo přesydlchu a rowy na kěrchowje so na kěrchowy w Slepom, Trjebinje abo druhdže přeměštnichu.

Swój posledni pohrjeb na Miłoraskim kěrchowje mějach w lěće 2020. Zemrěty Reinhart Berton bě ze swojej žonu jedyn z přěnych dobrowólnych přesydlencow w decembrje 2019. Wobaj pak po tym njeběštaj ani wjac poť lěta žiwaj: Maria Bertonowa zemrě 59lětna w měrcu 2020 a 74lětny Reinhart Berton w aprylu 2020. Wobaj so jako popjelnicy na kěrchow do Miłoraza wrócištaj.

Nětko pak ani jeju row ani druge hižo njewuhladaš. Tam hdžež bě něhdy kěrchow był a mała kapačka stała, je nětko puste lado. Wšitke rowy su so 2024 na druge kěrchowy přeměštnili.

Wězo sym nimo pohrjebow, Božeho wotkazanja a bibliskich hodžinow tež wosadnych k narodninam abo mandželskim jubilejam w Miłorazu wopytała. Přeco zasowědachu mi při tym wo swojich starosćach planowanego přesydljenja dla. ⇨

Miłoraskie žony na bibliskej hodžinje w towarstwowym domje w swojej wsy w februarje lěta 2008

Foto: Andreas Kirschke

⇒ Mój posledni narodninski wopyt tam bě 31. decembra 2023, hdyž gratulowach Günteraj Cechej k jeho 85. narodninam w hižo napot spotorhanej wsy. Wón a jeho žona słušeštaj k tym mało wobydlerjam Miłoraza, kiž sej zjawnje zwěrištaj, so přećiwo přesydlenje wuprajic. Na svojich 85. narodninach pak mi wozjewi, zo tež wonaj klětu wjes wopuščitaj. Přece jeho mandželskeje, zo njedyrbi přesydlenje hižo dožiwić, je so dopjelnio: Kónc oktobra 2024 je zemrěta a jeje mandželski Günter bydlili wot zašleje zymy nětko w starowni w Bělej Wodze.

Rady spominam na wopomnjenske nutrnosće w poslednim lětdžesatku Miłoraza na tamnišim kěrchowje: w léce 2015 za padnjenych wojakow Druheje swětoweje wójny a w léce 2016 k 50. róčnicy přeněho přeměstnjenja Miłoraskeho kěrchowu. Tež kóždolětne zetkanje štwórteho adwenta Bethlehemskeho měroweho swět-leška dla so rady we wsy přiwza. Ludžo so na adwentnym popołdnu zhromadźichu a sej swětlo swěčki z próstwu wo měr a pokoj na swěće dale dawachu.

Wosebje w pomjatu zwostanu mi wulke wopominanske kemše 4. septembra

Biskop dr. Christian Stäblein z Berlina 3. julija 2022 na poslednich serbsko-němskich kemšach w swjedženskim stanje w Miłorazu składnostnje 645lětneho wobstaća wsy

Fota: Andreas Kirschke (1), Trudla Malinkowa (2)

2016 w Slepjanskej cyrkwi, hdžež na 50lětné dźělne přesydlenje Miłoraza z tehdyšim promštom dr. Christianom Stäbleinom

z Berlina spominachmy. Něšto lět pozdžišo je so jako biskop nawrócił a z nami 3. julija 2022 poslednje serbsko-němske kemše w swjedženskim stanje w Miłorazu samym składnostnje 645lětneho wobstaća wsy swjećił. Přihotował a přewjedł je kemše mój tehdyši zastupjer w staršiskim času farar Jörg Michel z Wojerec a Šprejic. Hnujace bě za mnje, jako so tam tež wobydlerjo sami słowa jimachu, wšako započachu tehdy hižo přenje statoki wsy zwotorać.

Što zwostanje tuž nětko wot teho wšeho, hdyž wjeska hižo njesteji? Wězo wostanu dopomnjenki, dokumenty a fota. Tež njesměrna zrudoba, zo Miłoraz hižo njeje.

Tola wostanu tež wobydlerjo, kotrychž nětko zdžela w jich nowych chěžach abo bydlenjach wopytam. Tež bibliske hodžiny su nam zwostali. Haj, a snano je wona wosebita holanska pobožnosć tež temu abo tamnej z pomocu wosrjedź noweho spočatka cyle po znatym kěrļuš:

„Ow póruc twóju drogu
a což će zrudzić co,
tom wěrnosćiwem Bogu,
což njebo stwóriť jo.“

Jadwiga Malinkowa

Jedyn po druhim so w minjenych lětach statoki Miłoraza wuprózdnichu a spotorhachu. Foće stej z oktobra lěta 2022.

Na konwenće Zhorjelskeho cyrkwinskeho wobwoda wo Serbach

Srjedu, 24. septembra, bě so konwent cyrkwinskeho wobwoda šleskeje Hornjeje Łužicy, kiž saha wot Nysy přez Wysoku Dubrawu a Wojerecy hač do Rólan a Lubuša, w Reichenbachu blisko Zhorjelca zešo. W srjedźišću wuradźowanja steješe přednošk wo stawiznach a aktualnym položěnjju Serbow w cyrkwiskim wobwodze, wšako bě wulki dźěl dźensnišeho wobwoda hač do 20. lěstotka serbskorěčny.

Historiski dźěl přednoška přewza Lubina Malinkowa, kiž wěnowaše so wosebje wliwam pietizma a zbudžerskeho hibanja

na serbske wosady tamnišich kónčin. Wona předstaji mjez druhim dźětawosće wustawa a wučerskeho seminara w Delnim Wujězdze a rysowaše, kak bě so Karl von Heynitz w Königshainje wot lěta 1842 za wudawanje Misionskich Powěsćow zasađował. Redakciju tuteho přenjeho serbskeho ludoweho časopisa přewza Handrij Zejler 1844 we Łazu.

W druhim dźělu přednoška rysowaše Slepjanska fararka Jadwiga Malinkowa aktualne položenje Serbow w EKBO, předstaji serbske gremije, wažne wobłuki serbskeho dźěla kaž tež aktualne serbske ewangelske publikacije.

Po přednošku wuwi so čita diskusija wo serbskosći cyrkwinskeho wobwoda, někotryžkuli z duchownych rozprawješe wo svojich nazhonjenjach a zetkanjach ze Serbami. Na kóncu wuzběhny superintendent Daniel Schmidt z Niskeje, zo su serbske stawizny, serbska rěč a kultura bystostny wobstatk cyrkwinskeho žiwjenja w cyrkwiskim wobwodze šleskeje Hornjeje Łužicy a zo měli sej tute kubło tež w přichodze wažić.

Lubina Malinkowa

Po serbskich ewangelskich duchownych pomjenowane domy a rumnosće (10, 2. dźěl)

Handrij Zejler – farar, basnik a redaktor

Stwa Handrija Zejlerja w Rakecach (1977, 1999)

Na iniciativu wosadneho fararja Jana Lazarja wobzamkny Rakečanske cyrkwiske předstejičerstwo wokoło lěta 1975, wutwarić bróžen na farskim dworje na wosadny centrum. Njehladajo wšech čezow wokoło wobstaranja materiala w NDRskim času so angažowanym wosadnym z pomocu rjemjeslnikow w běhu krótkeho časa mišterski wukon poradži.

11. nowembra 1977 poswjeći so nowy wosadny centrum, wobstajacy z wosadnej rumnosćow a sanitarnych připrawow w přizemju. Při tym spožiču wulkej a hłownej rumnosći, kotraž bě w burskim stylu z drjewjanymi meblami a wulkimi, po historiskim přikładze twarjenymi zelenými kachlemi wuhotowana, mjeno „Thomas-Münt-

zer-Raum“ (Rumnosć Thomasa Müntzera) po znatym duchownym a zběžkarju, kotremuž Němska demokratiska republika 1977 cyłe wopomnjenske lěto (Thomas-Müntzer-Jahr) wěnowaše. Hnydom pódlu ležaca bara dósta mjeno „Handrij-Zejler-Stube“ (Stwa Handrija Zejlerja). Tute pomjenowanje bě na durjach napisane. Bara bě wuhotowana z modernej teku a wysokimi stólkami, tehorunja wšitko z drjewja dźělane. Na scěnje dopominašej portret Zejlerja a tekst wot njeho zbasnjeneje hymny „Rjana Łužica“ na mjenodawarja.

Při poswjećanju wosadneho centruma přepoda serbski superintendent Gerhard Wirth Rakečanskej wosadze wobrazaj. Za Zejlerjowu stwu bě wupytał twórbu českeje wuměłče Aleny Čermakoweje, předstajacu serbsku burowku we Wojerowskej drasće. Wobraz Měrcina Nowaka-Njehorňanskeho

ze scenu z powěsće wo Krabaće, kak jeho na skótnych wikach w Kulowje jako woła předaja, bě swojeho socialneho wuprajnjenja dla za Müntzerowu rumnosć wotmysleny.

Lěto pozdžišo wutwarichu w hornim poschodźe bróžnje hišće mjeńšej seminarnej stwě, „Bonhoeffer-Zimmer“ (Stwu Bonhoeffera“ a „Klubzimmer“ (Klubownju).

W pomjenowanju rumnosćow po znatych duchownych zwuraznja so wobsahowy program, po kotrymž so tehdy w Rakecach nic jenož wosadne dźěło, ale tež wulke mjezynarodne seminary Křesćanskeje měroweje konferency (CFK) wotměwachu. Zo so sławnymaj Müntzeraj a Bonhoefferaj hišće serbski Zejler přidruži, pokaza na tehdyšu zwjazanosć někotrych Rakečanow a jich fararja ze serbskej tradiciju. W farskej bróžni so přez lětdžesatki hač do dźensnišeho tež serbske zeńdženja, zhromadźizny a składnostnje tež kemše wotměwaja.

Po lětdžesatkamaj wobstaća zetkawanišća da je wosada pod nowymi politiskimi wobstejnosćami a pod nawodom swojeho noweho fararja Andreasa Kecke wokoło 1996/97 wobnowić. Tehdy pomjenowanja rumnosćow wotstronichu a baru w přizemju na kuchnju přetwarichu. Předmjety, z kotrymiž bě Stwa Handrija Zejlerja wuhotowana byla, wurumowachu. Po wuprjajenju tehdyšeho wosadneho kantora Siegfrieda Bretscha je zdžěla na łubi garaže składowachu, zdžěla do črjopow zmjetachu. Što je so ze serbskimaj wobrazomaj Čermakoweje a Njehorňanskeho stało, njeje znate.

Po dokónčenju wobnowjenja wobzamkny cyrkwiske předstejičerstwo – prawdžepodobnje na iniciativu serbskeho lěkarja a sobustawa cyrkwinskeho předstejičerstwa dr. Gerharda Herrmanna –, zo ma jedna rumnosć zaso mjeno Handrija Zejlerja dóstać. Poswjećenje stwy w hornim poschodźe sta so 26. septembra 1999 po dwurěčnych kemšach w cyrkwi přez fararjow Andreasa Kecke z Rakec a Jana Malinka z Budyšina. Do teho bě dr. Gerhard Herrmann přitomnym žiwjenju a skutkowanju Zejlerja zbližił.

W nowej Stwě Handrija Zejlerja dopomina džensa na mjenodawarja wobraz na scěnje z jeho portretom. W minjenych lětach so tu prawidłownje Rakečanska Bjesada schadźowaše. Tež posedženja cyrkwinskeho předstejičerstwa a podobne zhromadźizny so tu wotměwaja. Zo je stwa po serbskim fararju-basniku pomjenowana, pak lědma něchtó wě. Jenož jednotliwcy wužiwaja mjeno Stwa Handrija Zejlerja.

Trudla Malinkowa

Pohlad z Rumnosće Thomasa Müntzera do Stwy Handrija Zejlerja w lěće 1977

Farska bróžen w Rakecach, wutwarjena 1977 na wosadne zetkanišće

Foće: archiw PB

Na slédach Pomai Boga w durinskim Windehausenje

W oktobru pobychemoj z mandželskim něšto dnjow w kónčinje horinow Kyffhäuser. Nimo městnosćow, na kotrychž bě so před 500 lětami Burska wójna wotměła, wabješe naju wjes Windehausen. Hižo z mjena wuchadźa, zo wobsteji tu wěsty zwisk ze Serbami. Z „Winde“ mjenujcy njejsu wětriki měnjenje, ale Wenden, Serbja, kiž běchu tu něhdy bydlili. We wjesnej cyrkwi chowa so pieta z katolskich časow, kotraž rěka hišće džensa Pomai Bog abo tež Pomai Bok abo Pomei Bock.

Zo bychmój wšědný dzeń do cyrkwy móhłoj a něšto wo postawje ze serbskim mjenom zhonitój, běchmój so přizjewitój. Předsydku wosadneje rady Marga Echtermeyer a cyrkwinski předstejićer Ronald Willomitzer z mandželskej Beatu, wobaj dobrej duši wosady a wsy, naju wutrobnje witachu. Poł popołdnja sej chwile bjerjechu, zo bychy namaj w cyrkwi postawu pokazali a na farje při kofeju wšelake zajimawostki wo njej rozprawjeli.

Pomai Bog je něhdže 600 do 700 lět stara a 1,20 metrow wysoka, z drjewja rězbarjena skulptura bolosćiweje maćerje, na kotrejež klinje leži jeje morjeny syn. Postawje njejsť hižo dospołnej, woběmaj falujetej ruce a Jezusej tež noze. Hišće před něšto lětami bě pieta w rózku čemnjeje a wložnjeje rumnosće w cyrkwinej wěži stała. Džensa je restawrowana a ma čestne městno we wołtarnišću cyrkwy, hdžež stej zboka zachoda do sakristije na wose-

Pieta Pomai Bog we wjesnej cyrkwi

biće za nju stworjenej a w poł wysokosći na scěnje připrawjenej drjewjanej konsoli. Marine mite, žarowace wobličo je přiwobroćene synej a zdobom tež dale deleka stejacemu wobhladowarjej.

Windehausenski Pomai Bog njeje njeznaty w Serbach. W léce 1937 bě Budyski prawiznik a předsyda Maćicy Serbskeje Arnošt Herman nastawk wo nim wozjewił. Lětdžesatki pozdžišo je so wučer Alfons Frencl z Róžanta do Windehausena podať a we wšelakich přinoškach wo Pomai Bogu rozprawjať. Tež Werner Měškank a dalši muzejownicy z Choćebuza před lětami tam pobychu. Choćebuski Serbski muzej – tak naju hosćićeljo rozprawjachu – by skulpturu najradšo do swójeho wobstatka přewzał, čemuž wšak wosada Windehausen njeprizwoli. Original wosta na swójim městnje a za Choćebuski muzej zhotowi so wustojna kopija, kotraž je w nowej trajnej wustajeńcy widjeć.

Za Windehausen je Pomai Bog charakteristiski pomnik. Wjesnjenje – tež ći, kiž njejsu w cyrkwi – so z nim identifikuja, zhonimój wot naju hosćićelow. Samo we woponu wsy so postawa jewi hromadže z třomi klóskami, kiž symbolizuja tamnišu płódnú ratarsku krajinu Goldene Aue. Při wšelakich składnosćach wjedu modelěrowanu figuru Pomai Boga na wozu w swjedženskim čahu sobu.

Z dawnych časow sem maja wjesnjenje Windehausena po wokolnych wsach přimjeno Pomaiböcke. Něhdy bě to drje jako směšenje wotmyslene, džensa so Windehausenscy sami jako tajcy wuznawaja. Swójej pěstowarni su spožčili mjeno „Pomai Böckchen“. Składnostnje 70lětneho wobstaća pěstowarnje w léce 2022 je wo-

sadna fararka Sabine Meinhold za chowancow napisala a narysowała wumolowansku knižku z titulom „Was ist ein Pomai Böckchen?“ Na jednore wašnje w njej džěćom rozložili, zo je „Pomai Bog!“ postrow, kiž su wjesnjenje w dawnych časach wužiwalu a kiž rěka němsce „Hilf, Gott!“ Z pěstowarnju zwisuje drje tež wěnowanje, kiž čitamój dundajo po wsy na priwatnej ławce: „Zur Erinnerung an die kleinen Pomaiböckchen“.

Originelna ideja naju na nawsy překwapila. Tam stejaca telefonowa budka wužiwa so po džensnišim wašnju jako wupožčowarnja knihow, kiž ma k temu so hodžace serbsko-jendželske mjeno „Pomaibook“.

Při Pomai Bogu a jeho rěčnych wotwodženkach je wjesnjanam jasne, zo jedna so wo serbske pomjenowanje. Tehodla rěka korčmička na sportnišću tež „Wendenhalle“. Kak je k temu dóšlo? Ronald Willomitzer namaj rozkládže, zo bě jemu tele mjeno po přikładže „Westfalenhalle“ w Dortmundže do mysli přišło. A wšitcy jeho namjetej přihłosowachu. Hač by temu tež w jednej z našich wsow we Łužicy tak było?

Wopušćichmój Windehausen z dobrym začucom, zo běchmój najbóle serbsku wjes Durinskeje z mnoho zajimawosćemi zeznać smětój.

Trudla Malinkowa

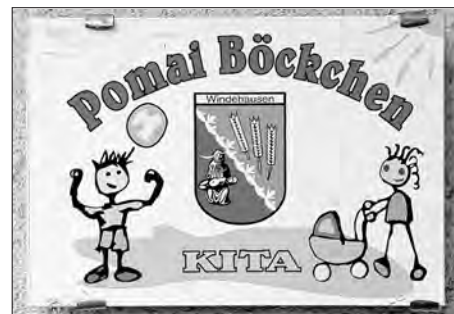

Wjesna tafla Windehausena

Fota: T.M.

Wjesny wopon z postawu Pomai Boga

Tafla z mjenom při pěstowarni

Wupožčowarnja knihow na nawsy

Powěsće

Žylow. Wot 19. do 21. septembra woswječihu w Žylowje pola Choćebuza 725lětny jubilej swojeje wsy. Na swjedženskich kemšach předowaše wosadna fararka Katharina Köhlerjowa z Dešna. Wo stawiznach wjesneje cyrkwy a wo něhdyšej serbskosći wosady rozprawješe farar n. w. Dieter Schütt, kotryž bě wot 1989 do 2001 w Dešnje a Žylowje skutkował. Jutrowne spěwarki ze wsy wobdžělichu so w serbskej drasće. Kemšam přizamkny so swjedženski čah, na kotrymž so tež fararka z jutrownymi spěwarkami wobdžěli.

Bukecy. Na žnjowodžaknym swjedženju 21. septembra je prezident sakskeje hudźbneje rady prof. Milko Kersten gmejny Bukecy přepodał wuznamjenje jako hudźbne město na wsy 2025. Z tym mytowaše žiwe a inowatiwne hudźbne kulturne žiwjenje kaž tež wusahowacy čestnohamtski angažement w gmejnje. Myto je dotěrowane ze 6 000 eurami.

Ebersdorf. 7. oktobra přednošowaše dr. Lubina Malinkowa w Ebersdorfje w Durinskej wo Janje Awgusće Měrcinku. Tamniša Ochranowska wosada bě so loni přez wotkryće pomnika Měrcinka w Hrodzišću na skutkowanje serbskeho misionara skedźbniła a sej tehodla referentku z Łužicy přeprošyła. Něhdže 30 zajimcow na přednošk přichwata, jedyn z přitomnych bě so sam hišće jako džěco misionarow zwonka Europy narodźił. Ebersdorf ma za stawizny bratrowskeje jednoty wulki wuznam, dokelž pochadže mandželska hrabje Zinzendorfa wottud. Džensa słuša tamniša wosada runja Małemu Wjelkowej k mjeńšim wosadam jednoty.

Ptačecy. Žnjowodžakny swjedžen woswječihu nježdělu, 12. oktobra, w Ptačecach. Swjedžen zahaji so z dwurěčneju nutrnošću

we wjesnej cyrkwi. Serbske čitanje přewza rečna motiwatorka Maria Šolčić, wo hudźbne wobrubjenje postara so muska spěwna skupina Přezpólni z třomi kěrlušemi. Nutrnošći přizamkny so wuzwolenje kirbsoweho krala a spěwne popołdnje z Přezpólnymi pod nawodom Fabiana Kaulfürsta.

Mały Wjelkow. Unitas Fratrum, towarstwo za stawizny bratrowskeje jednoty, přewjedže wot 24. do 26. oktobra swoju lětnu zhromadźiznu w Małym Wjelkowej. W srjedźišću zjawnych přednoškow stejše wuznam tudyšeje wosady we wobłuku bratrowskeje jednoty. Mjez druhim porěča Lubina Malinkowa wo wuznamje wosady za serbske pismownostwo we 18. lěstotku.

Rowno. Hišće lětsa chce chce so Manfred Hermaš ze swogeho zastojnstwa jako zamolwity za serbske džělo we wosadach ewangelskeje cyrkwy Berlin-Braniborskašeska Hornja Łužica rozžohnować. Starobnych a strowotnych přičin dla chce tu te džělo do młódšeju rukow dać. Dalokož móžno pak chce wukubłany predikant składnostnje hišće tam a sem jako předar dale skutkować.

Zbožopřeća

Dnja 20. nowembra woswjeći knjez **Helmut Gros** w Džěžnikcach swoje 90. narodniny. Gratulujemy jubilaraj wutrobnje a přejemy jemu bohate Bože žohnowanje.

Dary

W septembrje je so darilo za Pomhaj Bóh 100 eurow a za projekt Biblija 2.0 60 eurow. Bóh žohnuj daraj a darcelow.

Spominamy

Před 150 lěta, 7. nowembra 1875, zemrě na wuměnk w Drježdžanach doholětny Bukečanski farar **Michał Mjeń**. Wón narodźi so 31. awgusta 1793 jako syn byrgarja a rěznika w Budyšinje. Jako Budyski gymnasiast wobdžěli so dobrowólnje na wojowanjach přečiwo Napoleonej. Za studentski čas bě sobustaw Łužiskeho předarskeho towarstwa w Lipsku. Po trochu lěta w Malešecach skutkowaše wot 1826 hač do zastupa na wuměnk 1868 jako farar w Bukecach. Michał Mjeń slusše k wodźacym serbskim duchownym w Sakskej. Hromadze z dalšimi fararjemi zapoda 1834 wuspěšnu peticiju wo zakonske rjadowanje nałožowanja serbskeje řeče w šuli. 1836/37 zestaji sobu nowy přiwěšk k serbskim spěwarskim, za kotryž tež sam někotre kěrluš přeloži. 1847 bě sobuzaložer

Maćicy Serbskeje. 1847/48 bě wobdžělny na peticiju wo založenje serbskich kemšow w Drježdžanach. Na namjet Bukečanskeho burskeho towarstwa kandidowaše w rewoluciskim času 1848/49 za sakskej krajny sejm. Wjacore lěta bě předsyda konferency serbskich ewangelskich duchownych. Wot 1862 do 1868 nawjedowaše serbske kemše w Drježdžanach, kiž so štyri króć wob lěto w Křižnej cyrkwi swječaču. Row Michał Mjenja je mjez cyrkwy a faru w Bukecach zachowany. T.M.

Přeprašujemy

02.11. 20. nježděla po swjatej Trojicy
10.15 kermušne kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)

04.11. wutora
19.30 Bjesada w Rakecach

09.11. dopředposlednja nježděla cyrkwinskeho lěta
10.00 dwurěčne kemše w Bukecach (farar Haenchen)
10.00 dwurěčne kermušne kemše w Rakecach (farar Malink)
12.00 nutrnošć w serbskim rozhłosu (fararka Malinkowa)

15.11. sobota
17.00 „Swjatosk“ z přednoškom sup. n. w. Jana Malinka w Rakecach

16.11. předposlednja nježděla cyrkwinskeho lěta
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. n. w. Malink)
11.00 kemše w Hodźiju (sup. Rummel)

19.11. pokutny dzeń
10.00 dwurěčne ekumeniske kemše w Tuchorskim lěsu (A. Simonowa, M. Pohonč)
12.00 nutrnošć w serbskim rozhłosu (sup. n. w. Malink)

29.11. sobota
14.00 zgromaždźina STSRC we wósadnym zmakanišću w Chmjelowej
15.00 ekumeniske wosadne popołdnje we wósadnym domje Hubertusowej wosady na Běłym Jelenju w Drježdžanach (sup. Rummel)

31.11. 1. nježděla adwenta
09.30 dwurěčne kemše z wužohnowanjom džěćetka w Slepom (fararka Malinkowa)

07.12. 2. nježděla adwenta
12.00 nutrnošć w serbskim rozhłosu (sup. Rummel)
14.00 dwójorěčna namša w Huštanju (fararka Schlüter, H. Leipner)
14.30 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Rummel), přizamknje so adwentnička na farje

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Farski puć/Pfarrweg 6, 02633 Hodźij/Göda; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Priwatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen

Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišk: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Založby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkoweho sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.
Lětny abonement płaći 15 eurow.